

חשון התשפ"ב
אוקטובר 2021

דבר הקשר למפקד, 1949 מאת: אל"ם (בדימוס) דניאל רוזן

פקודות המטה הכללי, שהוצאו בידי הרמטכ"ל רביאלוף יעקב דורי, שפורסמו בה' בטבת תש"ט, 6 בינואר 1949, כללו את "דבר הקשר למפקד".¹

דף השער של חוברת פקודות המטה הכללי

הקשר של אז היה בעיקר מכתבים ומברקים, ודברים דחופים נשלחו באמצעות רץ. הפקודה מנסה להבהיר למפקדי הצבא את אילוצי מערכת הקשר: "תן את דעתך לדרך עבודתן של מערכות אלה ולעומס שהן מסוגלות לעמוד בו, שקול היטב מה הן הפגיעות המפחיתות את יעילותן וכיצד למנוע בעדן! עשה דבר לשמירתן ולפעולתן התקינה!", מדגישה כי "לא כל ידיעה חשובה לה שתועבר במהירות רבה. יש ידיעות, היכולות להשתנות זמן רב ויש מברקים שמהירות העברתם קובעת מאוד", מפרטת את קשיי ההצפנה החשובה ל"השגת הבטחון בדרך האלחוט", קובעת: "זכור גם זאת: החפזון אינו יפה להצפנה", דנה בניסוח מברקים ומסכמת: "קצר במברקים. מלים מיותרות מעכבות את המשלוח ומסייעות לאויב לגלות את התוכן".

¹ ארכיון המדינה ISA-JerusalemVaad-JerusalemVaad-000c0bw (ג-287/35).

דבר הקשר למפקד

אתה המפקד הזקוק לאמצעי קשר בכל מעשה ומעשה, ושלמענך מותקנות מערכות קשר ענפות הפותחות בפניך אפיקים ודרכים לפיקוד ולהעברת וקבלת ידיעות — תן את דעתך לדרך עבודתן של מערכות אלו ולעומס שהן מסוגלות לעמוד בו, שקול היטב מה הן הפגיעות המספרי תות את יעילותן וכיצד למנוע בעדן! עשה דבר לשמירתן ולפעולתן התקינה!

לשלוש מערכות הנך זקוק: מערכת שתאפשר לך, מגע־אישי גם אם הנך רחוק מהאדם שאותה מבקש לבוא במגע איתו; מערכת המקנה לך אפשרות, להעביר מברקים במהירות שהצרכים קובעים אותה; ומערכת להעברת כל דואר רשמי אחר, לכל המערכות הללו קבול מסויים שאיננו ינתן להגדלה ולמתיחה. מכונת הקשר דומה כאן לכל מכונה אחרת — יש לה תפוקה, גיבולת ועצמה מסויימת, אמוך יתר של המכונה — וטכנות המעצורים, והפגיומות צפות ועולות, שטור גא, אישוא, על מהלכה התקין של מכונת הקשר כפי שנועדה לפעול. הרי ידיעות לך יפה הסיבות שמתנעות תוספת עוד כלי נשק בכל מקום שהנך זקוק או רוצה בו — מאותן הסיבות, אי אפשר להוסיף עוד ועוד מערכת קשר.

שתי דרישות הנך מעמיד לקשר: מהירות בהעברת הידיעות ובטחון; בטחון שידיעתך תגיע לכתובת כפי שנסחת אותה ובטחון בפני גילוי חכמה ע"י האויב.

לא כל ידיעה חשובה לה שתועבר במהירות רבה, יש ידיעות, היכולות להשתהות זמן מה ויש מברקים שמהירות העברתם קובעת מאד, מי כמוך, יודע להעריך את הזמן והמהירות ולכן נקבעו בשבילך דרגות דחיפות שונות כדי שאתה תוכל לשקול ולהחליט עליהן, כדי שלך תהא האפשרות לבחור באחת מהן, ניתנת לך זכות הבחירה וההחלטה, אך אל לך להשתמש תמיד בדרגות הגבוהות ביותר — שכרך יצא בהפסדך, הנך שוקל את השימוש באש ובצורותיה — שקול יפה גם את השימוש בדרגות הדחיפות שהנך מסמן בהן את מברקיך, חשוב גא רגע: אם אתה וחבריך תרבו בשליחת ידיעות דחופות ובהוללות הרי ממילא תבטלו את ערך הדרגות, אתה ששלחת ידיעה דחופה וחיוני הדבר שתועבר באלחוט מיד — תעמוד אין אונים וחסר ישע רק מפני שתברך שלח באותו הזמן ידיעה אחרת וסימנה מתוך "הרגל" בדרגת דחיפות גבוהה או מפני שתברך האחר שלח גם כן באותו הזמן מברק דחוף מתוך ששכח לשלחו בהקדם, זכור לכן, כי כך תלויה המהירות, בדרך בה בחרת לנהוג בסימון דרגות הדחיפות, הפרות — הפסדת; הקדמת במשלוח — הרוחת מהירות.

זכור גם זאת: כל דואר מידי ובהול מחייב רץ מיוחד לכתבת, הקשה לך למנות את מספר הריצים העומדים לרשותך? אותו מספר הריצים עומדים לרשותו של חברך, אם תשלח ידיעה המחייבת רץ מיוחד — כל חומר, הבהול ביותר ישאר במגרה ויחכה לשעת כושר, או להודמנות, חסוך גא על רציך ושוב תרויח מהירות ברגע הצורך האמיתי.

הנך מבקש גם בטחון, הידוע לך מה רבה העבודה להשגת הבטחון בדרך האלחוט? מברקך עובר שלבים רבים עד הגיעו לתעודתו, ראשית — הצפנה לכתב סתר, ככל שהכתב צופן בחובו בטחון רב יותר כן רבה יותר עבודת ההצפנה ורב יותר הזמן הדרוש לכך, שים אל לבך: בטמוצע דרושה דקה שלמה להצפנת שתיים שלוש מלים בלבד, התוכל להעריך את שעור הזמן הדרוש להצפנת דבריך בלבד? וזכור גם זאת: החפזון אינו יפה להצפנה, טעות כלשהי באות ובמספר עשויה לשנות פני דברים ועובדות, שנית — מברקך נשדר במהירות ניכרת, אך לא תמיד נחזים חץ תנאי הקליטה ולעתים קרובות האותות אינם נמלטים כהלכה, נדרשות, אישוא, חזרות ותקונים

עד שידעתך בצורתה המוצפנת מתקבלת בתחנה הקולטת ואז היא נמסרת לפענוח — ושוב עובר זמן שלעתיים כה יקר לך.

אין שום אפשרות טכנית, למהר ולהחיש תהליך זה, כשם שאין להערים על תכונותיה של מכונה מסוימת כן אין להערים על תכונות הקשר. הפרוצס חייב להישמר לכל פרטיו ודקדוקיו. כל סטייה — סכנה בה — האויב מאזין ודורך בעקבותינו.

בידיך להחיש את העברת מברקין ולהגדיל את בטחונך. חשוב נא יפה יפה: האינך משתמש במלים מיותרות? האינך משתמש בבטויים שיגרתיים? השוקל אתה כל מילה ומילה שהנך מעלה במברק לאור הדברים שנאמרו? הבוחן אתה את זמן ההצפנה, השידור, התקונים והפענוח? למה, איפוא, תעלה משפטים ארוכים, תרחיב את הדבור? למה לא תקצר ככל האפשר ותקפיד על הדיוק הדרוש? חרוט עמוק בלבך, כל מילה מיותרת מעכבת את מברקך, כל מילה מיותרת חטייעת לאיב לגלוח את מברקך.

האם נזדמן גם לך לקרוא את המברק: „אבקשך מאד לטרר בשבילי רשימת החפצים הנפ” צאים במחסן ואכיר תודה לך אם תשלח אותה אלי למשרדי עד יום ג’ 15 לח.ז. שעה 0800. ספור כמה מלים מיותרות בו; חשב את הזמן שהלך לאבוד. האם לא פשוט ביותר לנסח המברק כך: „שלח עד 150300 רשימת החפצים שבמחסן”. הקיים בלבך חשש כלשהו שהושמט משהו מתכנו של המברק? הנגדע משהו מתכנו? כן, האדיבות ורוחב הלב, אולם ראה: 6 מלים בלבד במקום 23 מלים. רבע מלים — רבע הזמן. פחות מזה שכן פחות אפשרויות לטעויות ולא־הבנות. והבטחון — פי ארבע רב יותר.

ואשר לאדיבות — קבל כל מפקדי צבא ההגנה ניתן לך היתר לא להשתמש במילות ייחוס. נחק נא אותן מאוצר המלים של המברקים. מעתה ואילך מוסכם בינך ובין כולנו, כי „שלח” פירושו „שלח נא” או „בבקשה לשלח” וכי הזכרת התודות וכי יוסיף כל אחד במברק במקום שימצא לנכון או ימצאו במכתב שלא יאחר לבוא.

אילו אני הייתי שולח מברק במקום מכתב זה הייתי מנסח אותו כך: „קצר במברקים. חליום מיותרות מעכבות את המשלוח ומטייעות לאיב לגלוח את התוכן.”